

Az érdek és a jog

(Folytatás a 6. oldalról.)

tésében, perspektivikusan a szocialista társadalom politikai, erkölcsi egységének kialakításában.

Már az elmúlt években — a szocialista társadalom építésének új követelményeivel összhangban — tervszerűen és komplett módon megújítottuk jogrendszerünket: sok elavult, a társadalmi viszonyok, az élet követelményeinek már nem megfelelő törvény, alapvető rendelet helyébe léptek újak. Ez együtt járt természetesen egy sor végrehajtási rendelkezés megalkotásával. Jól szolgálta szocialista céljainkat mindenekelőtt az Alkotmányt módosító törvény, a tanács törvény, választási rendszerünk korszerűsítése, a tervezés rendjéről szóló törvények, az egységes szövetkezeti, a külkereskedelmi és a társadalombiztosítási törvény.

Jogalkotási programunknak megfelelően jelent meg a honvédelemről, a közművelődésről szóló törvény, megtörtént a polgári törvénykönyv módosítása és készül az új büntető törvénykönyv.

Jól példázza az érdek és a jog kapcsolatát a földjogi törvény korszerűsítése. Az MSZMP IX. kongresszusa 1966-ban úgy határozott, hogy egy új földjogi törvény keretében kell rendezni a földtulajdon kérdését. E rendezés célja a társadalmi és egyéni érdek összhangjának biztosítása. E cél érdekében történt folyamatosan a mezőgazdasági termelőszövetkezetek által használt földek szövetkezetek tulajdonába való kerülése és ezzel tovább növekedett a termelőszövetkezetek gazdálkodásának biztonsága. Ugyanakkor nem szabad eltitkolni, hogy kedvezőtlen jelenségek is mutatkoztak: a művelésből kivont, üdülésre alkalmas telkekkel spekuláció kezdődött, és ebből meglehetősen jelentős munka nélküli jövedelmek származtak. Ezért kellett a XI. kongresszuskor ebben a kérdésben is a leghatározottabban fellépnie: „a föld a Magyar Népköztársaság — a tulajdon formájától függetlenül — nemzeti kincse”. Ugyancsak a kongresszus határozata tartalmazza: „társadalmunk szocialista fejlődése szükségessé teszi, hogy minden termelési eszköznek, így a földnek a hasznosítása is feleljen meg a társadalom, a dolgozó közösségek, az állampolgárok egyetemes érdekeinek”.

Ebből az egyértelmű elvi állásfoglalásból következtek a jogalkotás számára a gyakorlati teendők. Mindenekelőtt fokozatosan meg kellett szüntetni az állami földek eladását. Ezért az Elnöki Tanács az 1976. évi 33. sz. törvényerejű rendeletében rendezte a tartós földhasználat kérdését.

Ugyancsak a jogalkotás számára volt feladat fokozatosan elérni azt, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetek használatában levő földek szövetkezeti tulajdonba kerüljenek. E feladatok tételét az Elnöki Tanács, amikor az 1976. évi 34. tvr.-tel módosította a földtulajdon és földhasználat továbbfejlesztéséről szóló 1967. évi IV. törvényt.

A magántulajdonban levő földek adás-vételét hatékony állami ellenőrzés alá kellett helyezni, hogy elejét vegyék a telekspekulációnak. A Minisztertanács az 1004/1977. számú határozatával módosította a lakosság lakás- és üdülőépítésének telekellátási rendjét, megszüntette az állami telkek értékesítését. Egyidejűleg lehetővé tette, hogy az állami földekből tartós használatbaadás útján üdülőtelekhez juthasson az, aki erre igényt tart.

Az állami földtulajdon fokozottabb védelmét, gyarapítását biztosítja az Elnöki Tanács 1976. évi 24. törvényerejű rendelete, a kisajátítás.

A kisajátítás természetében rejlő sajátosság és adottság az, hogy itt szükségképpen szembe kerül egymással a társadalmi és az egyéni érdek és ebből vita származik. Nem engedhető meg, hogy a kisajátítás valóban ne törvényerejű rendeletben szabályozott közérdekű célokra történjék, de az sem, hogy a kisajátítás a volt tulajdonosok részére az ingatlan re-

ális értékét meghaladó gazdagság forrása legyen, de nem utolsósorban az sem, hogy a kisajátítás miatt az állampolgárok a jogaikban és jogos érdekeikben sérelmet szenvedjenek. Ennek megfelelően szolgálja és szabályozza ezeket a szempontokat a rendelkezés, amikor a törvényerejű rendelet 2. szakasza kimondja, hogy „a törvényerejű rendelet rendelkezését úgy kell értelmezni és alkalmazni, hogy az biztosítsa a társadalmi és az egyéni érdek összhangját; a tulajdonos ingatlanáért kapjon megfelelő kártalanítást, de a kisajátítás ne adjon lehetőséget munka nélküli jövedelemszerzésre”.

Az országgyűlés szeptemberi ülészakán fogadta el, és ez év március 1-én lépett hatályba a polgári törvénykönyv módosítása. A polgári törvénykönyv bevezető rendelkezései az egyes emberből kiindulva fogalmazták meg azokat az irányító eszméket, amelyek a polgári jogintézmények egészére kihatnak.

A polgári törvénykönyv megalkotása idején, 1959-ben direkt irányítás mellett a népgazdaság egészére kiterjedően még bizonyos mértékig csak formálisan valósult meg. A tulajdonjog átfogó szerepe, s a mezőgazdaság területén csak az elkövetkező évek szövetkezeti nagyüzemi fejlődése tette szilárdá mind az ipar, mind a mezőgazdaság területén a társadalmi tulajdonjog visszafordíthatatlannal meghatározó szerepét, s 1968-tól már az indirekt irányítás lehetővé tette a csoportérdek és csoportérdekeltség kialakulását. Eppen ezért a polgári törvénykönyv bevezető rendelkezéseiben kifejezésre kellett juttatni ennek a közvetítő érdekeltségnek a szerepét. Ez elsősorban a szocialista gazdálkodó szervezetek működésére vonatkozik. Nem elégséges ma már egyszerűen a társadalom szükségleteinek kielégítéséhez megkívánt gazdaságos tevékenység. Ennek a tevékenységnek a népgazdasági tervvel összhangban kell történnie, és a gazdaságos tevékenység csak tisztességes lehet. A polgári törvénykönyv bevezető rendelkezésének egyik fontos alapelveként történt megfogalmazása, hogy „a törvény tiltja a tisztességtelen gazdálkodást, így különösen a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést, továbbá a tisztességtelen haszon szerzését”.

A polgári törvénykönyv továbbra is hangsúlyozza, hogy a polgári jogi viszonyokban a szocialista együttélés követelményei szerint, kölcsönösen együttműködve kell eljárni. A szocialista együttműködésről nemcsak a társadalmi tulajdon kifejező érdekek kapcsolatában lehet szó. Ebből következik, hogy a magántulajdonos viszonylatában megkívánt követelmény nemcsak az, hogy a magántulajdon és a magánkezdemenyezés a köz érdekeit nem sértheti, hanem az is, hogy az az uralkodó társadalmi viszonyoknak megfelelő magatartás, tehát a szocialista együttműködésnek megfelelő magatartást is tanúsítson.

Az érdek és a jog kapcsolatának — természetesen — nemcsak a jogalkotásban, hanem a jogalkalmazásban is kifejezésre kell jutnia, mégpedig úgy, hogy a jogalkalmazó szerveknek és azok tagjainak mindennapos ügyintéző munkájában elsődleges szempont legyen a társadalmi érdek érvényre juttatása.

A jogalkalmazói munkában rendre jelentkezik az érdekek ütközése.

Az érdekviszonyokat feltáró és azokat jól tükröző normatív rendelkezések betartása és a jogalkalmazói munkában való kifejezésre juttatása, tehát a törvényesség betartása még csak az egyik eszköz a társadalmi érdek elsődlegességének biztosításához, az érdekviszonyokban jelentkező érdekellettek felismerése és feloldása, majd a döntésekben való érvényre juttatása a jogalkalmazó számára a legfontosabb feladat.

DR. KERESZTY BÉLA

Csongrád megyei főügyész

A szolgáltatóház körül mindig nagy a forgalom

Megyei utazások

Varázslatok Csongrádon

Fekete vár, azaz az ősi szláv lakosság nyelvén Csongrád a Tisza és a Körös-torkolat mesésen szép táján fekszik. Úgy tartják, hogy a mai városközpont területén már a csiszolt kőkorszak idején település volt. Ennek a 22 ezer lakosú városnak azonban nemcsak a múltja, hanem jelene és jövője is figyelemre méltó. A 20-as, 30-as években az itt élő emberek 70–75 százaléka még kubi-kos munkával kereste meg a kenyerét. 1940–50 között többen már máshol igyekeztek munkát keresni. A mezőváros iparosodásnak indult. Ma a lakosság 52 százaléka már iparban dolgozik, s csak 22 százaléka a mezőgazdaságban. Az ipar jelenléte az egész város életét, fejlődését megpecsételte. A III. ötéves tervben kiépült a közmű, a víz- és szennyvízhálózat, a IV.-ben az egészségügyre, a művelődésügyre, és a kereskedelmi hálózatra szentelték több figyelmet és pénzt, s fölépült 800 lakás. Hogy az V. ötéves terv időszakának felidejében mi mindennel gyarapodott a város, arról Nagy Imrével, Csongrád tanácselnökével beszélgettünk.

— A város V. ötéves terve hűen követi az előzőek útját?

— Továbbra is lényeges kérdés az ipar fejlesztése, csakhogy ez már nem megy másként, mint intenzív módon: kimerülőben vannak a munkaerőtartalékok. Kulcskérdés a mezőgazdaság fejlesztésének fölgyorsítása, ez ugyanis elmaradt a kívánatostól. Emellett természetesen nem hanyagoljuk el a nem termelő ágazatokat sem, így érjük el az egyenletes fejlődést.

— Kérem, vegyük sorba, mit kapott a város eddig ebben a tervidőszakban. S kezdjük talán a legfontosabbal: hány lakás épült föl?

— Öt év alatt 900 lakással kell, hogy gazdagodjék a város. Elképzelésünk szerint mára 513-nak a kulcsát át kellett volna adniuk az építőknek. Sajnos, csak 314 lett belőle. Úgy tűnik azonban, hogy az idén sikerül utolérnünk magunkat.

— Mi vezérli a város vezetőit, amikor egy asztal mellé ülnek a tervezőkkel? A mennyiség, a pénz vagy az ízlés?

— Természetesen a mennyiség s a kényelmesség, sőt az olcsóság is, de arra törekszünk, hogy egy-egy új épület a városképet szépítse. A lakásépítésekkel ugyanis egyben megoldjuk a központ rekonstrukcióját is.

— Úgy hiszem, ez sikerülni fog, hiszen a gondozott parkokkal övezett igényes külsejű, belvárosi épületek között már sem sétálhat elismerő szavak nélkül az idegen. De vajon a mellékutcák lakói elégedettek-e az ottani körülményekkel?

— A családi vagy társasházépítésre sem rosszak a feltételek. Kevés város mondhatja el magáról: minden utcában van vízvezeték. A vizet — 80 százaléka — víztornyból kapja a lakosság, s a régi kútrendszer rekonstrukciója is folyik. Ennek ellenére az elmúlt nyáron vízkorlátozást kellett elrendelnünk,

az új kutat nem lehetett bekötni, mert magas volt a víz vas- és gáztartalma. Idáig két kutat fúrtak, jelenleg dolgoznak a harmadikon, s ebben a tervidőszakban még két-három elkészül. A szennyvízhálózat sajnos még a III. ötéves terv idején épült ki, azóta lassan tudjuk fejleszteni. A gázszolgáltatással azonban elégedettek lehetnek a külterületen lakók is: ugyanis Szeged és Váshely után Csongrád kapott az első közt földgázt a megyében.

— És az úthálózat? A városokban ezzel kapcsolatos a legtöbb panasz.

— Útjainknak fele követet, s ez igen jó arány. Elégedettek persze nem lehetünk... Sajnos a pénz beszél: mindössze 600 folyómétert terveztünk erre az időszakra, s ezt is új lakóterületen. Ennél azonban jóval több épül. Máris kész a 600 méter és újabb 800 folyómétert „varázsltunk”.

— Valóban varázslat lenne, vagy új módszer, amit érdemes lenne a szomszéd városoknak is átadniuk?

— Az igazság az, hogy keressük a módját, hogyan lehet olcsó módszerrel földutakat burkolni. Elmentünk Pestre is tapasztalatot szerezni. Sajnos a talajstabilizációs módszer csak homokos talajon válik be. A kőhósalakos megoldásnál kötöttünk ki: így 400 ezer forintba kerül az út kilométerre, a hagyományosé 1 millió forintba. Ugyancsak ilyen olcsó, ha műszaki vászonanyagot terítünk a talajra, s arra borítjuk az aszfaltszőnyeget.

— A városiakok kényelmét szolgálhatja a kereskedelem is.

— A 60-as évekig nem volt diszkontárolók. Jelenleg 10 ezer 600 négyzetméteren fogadják a kereskedők a vásárlókat. A belvárosban épült üzletek korszerűek, s már a külterületekre is tudunk gondolni. Kilencszáz négyzetmétert terveztünk, s 2700

fog felépülni. Kilencmillió forintból 35 milliót csináltunk.

— Újabb varázslat? — Nem, újabb módszer. Az ELIKER-rel, a ZÖLDERT-tel, az AFESZ-szel kooperáltunk. A két és fél év alatt négy üzletet adtunk át, az úgynevezett kék házban tejbár, baromfi-, húsbolt, mezőgazdasági szakbolt, zöldségyümölcs áruháza működik. További üzletek épülnek még itt az idén, s később ABC-áruházakat kap Bökény városrészt, a nyugati városrészt pedig élelmiszerüzletet.

— Az itt élők szabad idejére is gondolt a tanács, idejövét sok-üzletet új szolgáltatóházat látunk.

— Bővíteni fogjuk az épületet már az idén, a szegedi órást és a szűcs szövetkezet és a FENYSZÖV részleget nyit itt, a már működő sokféle szolgáltatás mellett. A külső területeken fölvevő fiókokat nyitnak.

— A várospolitikának része még az egészségügy...

— Működik a városban a szentesi kórház 35 ágyas belgyógyászati osztálya és egy 35 ágyas szülőotthon. Mindkettő korszerűsítést ennek a tervidőszaknak a feladata. A kórházban már elkezdtek a mintegy 4 500 forintos munkát. Van egy korszerű, jól felszerelt rendelőintézetünk is. Új bölcsőde építését kezdtük meg az előző ötéves terv második felében, fölújítottunk egy épületet, amelyből szintén bölcsőde lett: így minden gyermeket el tudunk helyezni.

— Essék szó még a város művelődési adottságairól.

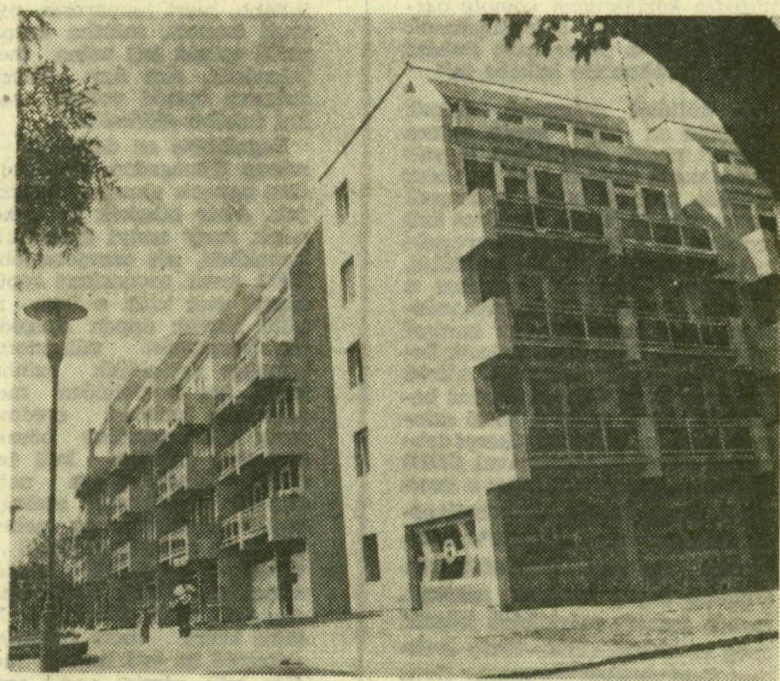
— Az elavult iskolák fölújítását tavaly sikerült befejeznünk. Most épül egy új, 12 tantermes, év végére valószínű, elkészül. Az óvodák fölújítása is befejeződik az idén. Az új, 175 személyes óvodán kívül terveznek 50 személyes is, s a régi épület átalakításával hamarosan elkészülnek Bökényben három pavilonból álló együttest álmotdák, az első, 50 személyes egység decemberben fogadja a gyerekeket. A közművelődési intézmények sajnos nagyon korszerűtlenek, új könyvtára, művelődési házra lenne szükség. Van egy gazdag néprajzi gyűjtemény, nincs hová kiállítani. Majd a következő ötéves tervben... De most épül a Holt-Tisza-partján, a sportpálya mellett egy ifjúsági ház — jövő májusban szeretnénk avatni — és azután hozzálátunk a sportház építéséhez.

— Varázslatos fejlődésről tudott beszámolni. Van ennek valami titka?

— A pénzen kívül a lakossággal, a város intézményeivel való jó kapcsolat. Nem véletlen az sem, hogy a megyei településfejlesztési verseny első helyezettje Csongrád lett: a megyei tanács 1 millió forint jutalmát óvodaépítésre fordítjuk.

— Annak a városnak, amelynek ilyen lakói vannak, ahol a tanács vezetői értenek a gazdálkodáshoz és nem restek új módszerek bevezetésére, beláthatatlan a perspektívája. S ne feledjük: itt épül a Tisza III. vízlepcső.

CHIKÁN ÁGNES

Somogyi Károlyné felvétele

Az új lakóépületek díszei Csongrád főutcájának